

7.

Kérdések és kérdéshalakzatok a slam poetryben¹

DOMONKOSI ÁGNES

1. Bevezetés

A dolgozat célja, hogy bemutassa a kérdések és kérdéshalakzatok szerepét és típusait a slam poetry műfajában, az ELTE BTK Diagram Funkcionális Nyelvészeti Kutatóközpont Stíluskutató csoportjában készülő Magyar Lírakorpusz (Domonkosi et al. 2018; Horváth–Simon–Tátrai 2022) slam alkorpuszának anyaga alapján. Az elemzés egyik meghatározó kiindulópontja az a feltételezés, hogy a slam poetry megszólalásmódjának, közlésformájának átfogó leírásához hozzájárul a kérdések szerepének tüzetes tanulmányozása. A tanulmány két ponton is kapcsolódik az ünnepeelt munkásságához: a kérdések és kérdéshalakzatok problémája Szikszainé Nagy Irma akadémiai doktori értekezésének (2008) témájától inspirálódva került a kutatás fókuszába, a slam poetry nyelvileg újító és merész anyagának választása pedig a köszöntöttnek az újszerű szövegtípusokhoz is bátran és értőn közelítő, a slamszövegeket is stilisztikai, retorikai szempontból elemző (Szikszainé Nagy 2016, 2021) kutatói attitűdjét idézi meg.

A tanulmány a célkitűzésnek megfelelően röviden tárgyalja a kérdések és kérdéshalakzatok jelenségét és funkcióit, majd bemutatja a slam közléshelyzetének jellemzőit és alapvető nyelvi sajátosságait (2.). Ezután ismerteti a kutatás anyagát, módszerét és kutatási kérdéseit (3.). A 4. rész egyrészt bemutatja a kérdés művelésének gyakorisági jellemzőit a slam poetryből álló alkorpusz anyaga alapján, majd a kérdések típusainak lehetséges funkcióit példaszövegek elemzése révén is illusztrálja. A tanulmány a különböző kérdéstípusoknak a slambeli szerepeit áttekintő összeggel zárul (5.). A dolgozat terjedelmi korlátai miatt nem nyújthat kimerítő képet az alkorpusz kérdéseiről, azonban problémafelvető jelleggel áttekinti a kérdés művelésének és változatainak a műfajra jellemző megvalósulásait.

2. Elméleti háttér**2.1. Kérdések és kérdéshalakzatok**

A különböző modalitású mondatfajták elkülönítését a közlések legáltalánosabb funkcióinak, a valósághoz való legtípusosabb viszonyaiknak a grammatikalizáló-

¹ A kutatás *A személyjelölés konstrukcióinak korpuszalapú, kognitív poétikai vizsgálata* (NKFIH K 137659) című pályázat keretében valósult meg.

dása teszi lehetővé. A kérdő mondatot grammatikai kifejezőeszközei (kérdőszói, kérdő névmásai, módosítószói, szórendje, intonációja) elsődlegesen a tudakolás, az információszerzés szerepének betöltésére teszik alkalmassá. A kérdő mondatfajta – mint grammatikai ismérvek alapján is meghatározható kategória – azonban nemcsak kérdezőként, hanem más illokúciós értékkel is realizálódhat (vö. Kiefer 1987, Kocsány 1997, Szikszainé Nagy 2008).

A kérdő formához kapcsolható különböző funkciók kérdése, illetve az ebből adódó hatás az antik retorikák óta eleven probléma. A kérdésnek az alakzatok közé sorolásában Gorgiasztól kezdve Cornificiuson (Adamik 1987) és Quintilianuson (2008) keresztül egészen Lausberg (1960: 379) retorikájáig, vagy akár Szabó G. – Szörényi *Kis magyar retorikájáig* (1988: 177) egyetértés van. A retorikai kategorizációban kifejtetlenül ugyan, de pragmatikai szempontok is érvényesülnek, hiszen ezek a munkák csupán a nem a kérdő forma elsődleges funkciójában szereplő, vagyis a nem a tudakolás beszédaktusát végrehajtó kérdéseket sorolják az alakzatok közé. Quintilianus nemcsak azt fogalmazza meg, hogy a kérdés akkor válik alakzattá, ha nem érdeklődés a célja, hanem sorra veszi, bemutatja számos lehetséges funkcióját is (például támadás, gyűlöletkeltés, szánalomkeltés, méltatlankodás, parancs, önmagunk kérdezése) (2008: 574). A nem tudakoló kérdések egyik lehetséges osztályozása éppen az alapján történhet meg, hogy a tudakolás helyett milyen funkcióban szerepelnek; s egy ilyen felosztás többé-kevésbé összhangba hozható az antik kategóriákkal is. Szikszainé Nagy Irma (2008) akadémiai doktori értekezésében meg is alkot egy ilyen a retorikai alapokra épülő, de a pragmatikai szemlélet irányába mutató rendszerezést.

A kérdés teljes neutralizációja, azaz nem tudakoló szerepe azonban csak a hagyományosan alakzatként kezelt kérdések egy részében érvényesül, mégpedig akkor, ha a kérdés funkciója egyértelműen állítás, értékelés. Szikszainé Nagy az ilyen szerepű kérdéseket tartja retorikus kérdésnek, interrogációnak (2008: 71–182). Ezeknek a kérdéseknek a funkciója nem a tudakolás, céljuk nem válasz kiváltása, azonban ez nem feltétlenül azt jelenti, hogy a befogadó tudja előzetesen a választ, hanem azt, hogy az elvégzett, nem-tudakoló beszédaktust ismeri fel. Ezért közölhet az interrogáció kérdés formájában sokszor akár nem tudott dolgokat, új információkat is.

Az alakzatok közé sorolt kérdések másik nagy csoportjában (amelybe a retorikák felosztása szerinti kérdő szubjekció, kommunikáció, dubitáció is sorolható) nem történik meg a kérdő forma teljes funkcióváltása, a kérdés választ igényel, nyitott, lezárásra váró szerkezetet teremt. A kérdezés aktusa megmarad, szerepe csupán annyiban módosul, hogy nem tudakol, nem információt szerez. Az ezekben a kérdésekben megnyitott szerkezetet nem egy valódi kommunikációs partner zárja le: vagy a kérdező maga teszi meg, vagy a kérdés nyitva marad. Már az antik retorikák is azért tartják ezt a szövegépítési eljárást hatásosnak, mert az, „hogy ön-

magunkkal mint egy más személlyel kerültünk szembe, nemcsak fenségesebbé tette az alakzatban mondottakat, hanem hihetőbbé is” (Pseudo-Longinos 1965: 65).

A kérdésalakzatokat Szikszainé Nagy az alapján sorolja csoportokba, hogy egyelemű, nem megválaszolt kérdésekről, vagy pedig a szerző által megválaszolt kérdésekről van-e szó. Egyelemű, válasz nélkül maradó kérdés a problémafelvető jellegű dubitáció (2008: 183–240) és a tanácsot kérő, kommunikációnak (2008: 241–263) nevezett alakzat. A feltett kérdés lezáratlan, megválaszolatlan marad: a kételkedést, a kétkedést, a bizonytalanságot, a lehetőségek latolgtatását sokszor a kérdések halmozása, több választási lehetőség felmutatása is jelzi.

A kételemű kérdésalakzatok csoportjába tartoznak a kérdező által megválaszolt kérdések, amelyek ugyan a kérdezés szerepét töltik be, vagyis alapvetően a valódi kérdések közé is sorolhatók, a szövegben megvalósuló céljuk azonban nem a tudakolás, hanem a hatékony információközlés, a vélemények felmutatása. Kocsány a kérdezés aktusának ilyen megvalósulását ál-retorikus kérdésnek tartja (1997: 257). Szikszainé Nagy retorikai kategóriákra építő rendszerezése ide sorolja a szubjekció, azaz a kérdés–felelet ellentétere épülő, a raciocináció, azaz a kérdéshez magyarázatot fűző válasz, illetve a beszélgetést imitáló szermocináció alakzatát is (2008: 264–342).

A kérdés által megnyitott szerkezetek sajátos lezárását jelenti az a megoldás, ha a kérdező egy-egy valakihez címzett eldöntendő kérdés után logikailag úgy kapcsolja a következő szövegmondatot, mintha az egyik lehetséges választ megkapta volna, vagyis a választ ilyenkor egy ún. „üres mondat” tartalmazza, az mintegy beleérthető a szövegbe. Az állító formájú kérdések után általában igenlő, tagadó formájú után pedig tagadó ez a kikövetkeztethető válasz, az ilyen helyzetben szereplő kérdéseket Szikszainé Nagy önvizsgálatra készítő kérdésnek nevezi (2008: 343–354).

A kérdezés aktusát megtartó, de nem az információszerzést célzó kérdéseket formai sajátosságaik nem különböztetik meg a valódi kérdésektől, alakzat voltuk csak kontextusuk, a szöveg összefüggésrendszerében elfoglalt helyük ismerete révén válhat egyértelművé. Szikszainé Nagy a kérdések határsávjába sorolja a kérő és a felkiáltó szerepű kérdéseket, amelyek esetében az illokúciós érték megváltozása tipikus, begyakorlott jellegű (2008: 355–382).

2.2. A slam poetry beszédhelyzete, nyelvi jellemzői és a kérdés lehetőségei

A slam poetry költő-előadók jelenlétére épülő költői verseny, amely önálló előadói műfajként az 1980-as évek közepén jelent meg, majd a 2000-es évek közepétől Magyarországon is elterjedt. A slamrendezvényeken az előadónak három percük van a színpadon arra, hogy szabadon megszólaljanak. Szikszainé Nagy Irma (2021: 348) egy összehasonlító stíluselemzésében, amelyben egy slamszöveget az annak ihlető forrásául szolgáló Petőfi-verssel vet össze, értő módon rea-

gálva az újszerű megszólalásmódra, a slam poetry nyelvi sajátosságainak következő rövid összefoglalását idézi:

„Ez egy laza, fiatalos, szöveges műfaj, amit élőben, élőszóban adnak elő. Az utca nyelvén szól az utca emberéhez, nem kerüli a trágárságot, és legtöbbször társadalomkritikát fogalmaz meg, sokszor humoros formában, de időnként nagyon komoly témákat dolgoz fel. A költeményeket élőben olvassák fel a közönség számára, általában van egy ritmusuk, gyakran rímelnek is, és az előadásnak fontos eleme a hangsúlyozás. Ez egy egyszerre színpadi és verses műfaj, ugyanakkor a szövegek maguk talán (rap-pes) dalszövegekhez hasonlíthatók leginkább, így nehéz kategóriák közé szorítani ezt a jelenséget, de az biztos, hogy egy fiatalos, lendületes irányzat” (W1).

A műfajokat adott kommunikatív eseményhez szükséges szövegalkotási és befogadási stratégiákként értelmezve, és ezáltal figyelembe véve a hasonló szövegekről való tudás szerepét is (Kuna 2016; Kuna–Simon 2017; Steen 2011; Tolcsvai Nagy 2006), a slam poetry műfajában a nyilvános, közvetlen jelenlétben elhangzó, hatásosságra törekvő beszéd alapvető sajátosságai rajzolódnak ki. A slam ugyanis egy megújuló közösségi cselekvéstípusból kibomló, újfajta megszólalási lehetőségként értelmezhető, amelynek sajátosságait több tényező is alakítja (l. bővebben Mészáros 2020; Sólyom 2022; Sólyom–Papp 2021; Vass 2012; Závada 2014). Szerepet kap benne az élőbeszédnek a hangzós jellegéből eredő hatása, a költészetnek az alapvetően a hangzásra, a rímre, a ritmusra épülő szervezettsége és a nyilvános beszédnek a személyes hangvétel ellenére közérdekű, sokszor akár közéleti tematikája is. Emellett lényegi elemét jelenti a nyilvánosság előtti megszólalás eredendően közösségi értékelést kapó, megméretődő jellege is.

A slam poetry közléshelyzete a szónoki beszéd pozícióját és a lírai megszólalás stilizált közvetlenségét azok emelkedettsége nélkül ötvözi. A slamet jellemző alappillérek között megfogalmazódik, hogy olyan vers, amely a történetmesélést vagy szónoklatot is magába olvasztja (Smith–Kraynak 2009: 28). Ez a közlésforma pedig a kérdések tekintetében sajátos helyzetet teremt, ugyanis mindig van egy valós közönség, akivel közvetlen egyidejű kapcsolatot alakíthat ki az előadó. Ebbe a diskurzusba azonban további diskurzusok ágyazódhatnak (vö. Boronkai 2008), ugyanis az előadó tipikusan további figyelmi jeleneteket visz színre. Megszólítottja, címzettje lehet egyrészt – a lírai közlésnek megfelelően – bármilyen személy, tárgy, fogalom, aposztrofikus fikciót (vö. Simon 2016, Tátrai 2018) teremtve; másrészt dramatizált párbeszédjelenetek, megidézett diskurzusok is az elbeszélésbe épülhetnek. A diskurzusok közötti összefüggés pedig az adott performatív térben sajátos, többféleképpen értelmezhető helyzeteket is előhívhat.

A slam poetry közvetlen megszólalásmódját, laza stílusminőségét a hétköznapi társalgások számos eleme építi. A kérdések alapvetően a párbeszédes jelleg megteremtéséhez járulnak hozzá, a megszólaló hangok összetett minőségét dolgozzák ki.

3. Anyag és módszer

A vizsgálat anyagát az ELTE Stíluskutató csoportjában készülő lírakorpusz slam alkorpusza képezi. A korpusz létrehozásának fontos kiindulópontja volt, hogy a poétikusság kontinuumjellegű, fokozatosságot mutat, azaz a különböző szövegtípusokban, műfajokban eltérő intenzitással jelenik meg. Erre az alapgondolatra támaszkodva a Lírakorpusz négy alkorpuszra tagolódik. Az alkorpuszok a következők: 1) az iskolai oktatás kánonjában szereplő, az 1900-as évektől napjainkig tartó korszakok lírai szövegei; 2) a kortárs líra; 3) a populáris és alternatív dalszövegek és 4) végül a slamszövegek (Domonkosi et al. 2018: 215–216; Horváth–Simon–Tátrai 2022).

A kutatás a slam alkorpusz anyagára irányul, abból a feltételezésből kiindulva, hogy a kérdések használatának, arányainak és szerepeinek leírása hozzájárul a slam poetry jelenségének és sajátos közléshelyzetének, sőt akár a lírához való viszonyának megragadásához is. Az elemzés során a slam alkorpuszának 108 szövegében (46 412 szövegszó) vizsgáltam a kérdések típusait és szerepeit.²

A slam alkorpusza a Slam Poetry Magyarország csatornáján (W2) szereplő videók anyagára épül. Az alkorpuszba a csatorna 108 legnézettebb slam poetry szövege került bele, a válogatás során figyelembe véve azt a kritériumot is, hogy egy szerzőtől legfeljebb három szöveg szerepelhet az anyagban. Az alkorpusz tehát olyan átfogó anyagot biztosít, amely lehetővé teszi a magyar slam reprezentatív vizsgálatát.

A 46 412 szövegszónyi anyag feldolgozása a MAXQDA tartalomelemző szoftver alkalmazásával történt (Kuckartz–Rädiker 2019). Az anyag kvalitatív feldolgozása során jelöltem az alkorpusz összes kérdését, majd a megkülönböztethető típusok, kérdezési helyzetek alapján kódoltam mindegyiket. A vizsgált alkorpusz kérdéseinek rendszerezése során alapvetően építettem a Szikszainé Nagy (2008) által létrehozott kategorizációra, azonban a kódolt kérdéstípusok rendszerét a feldolgozással párhuzamosan alakítottam ki, arra építve, hogy a slam alkorpuszban ténylegesen milyen kérdezési műveletek fordultak elő. Elsődlegesen külön kódoltam a közönséghez forduló, valós interakcióra törekvő kérdéseket, amelyek az interrogatív szituáció kihasználására épülnek, és legalább látszólag a közönség bevonására törekszenek.

² Az elemzés az alkorpuszok kialakításával párhuzamosan, az annotálást megelőzően történt.

Külön főkategóriába kerültek a nem valódi kérdések, amelyeket alapvetően két szempontból is kódoltam. Az egyik kódolási szempont a kérdező és a címzett jelöltségére vonatkozott. Kódoltam egyrészt az ún. aposztrofikus helyzeteket (Tátrai 2018), amelyekben a szöveg felismerhetően „megképez” egy, a közönségtől eltérő befogadót. Külön kategóriaként jelöltem azt a speciális helyzetet, amikor megidézett kérdések, jellemzően a beszélői hangtól eltérő pozícióból, nézőpontból megfogalmazott kérdések épültek a szövegbe, illetve külön kóddal jelöltem azokat a kérdéseket is, amelyeket az előadó mintegy önmagához intéz. Amennyiben egy-egy nem valódi kérdésben nem volt jelölt, illetve lényegi a kérdező és a címzett pozíciója, akkor ebből a szempontból nem került rá kód. A másik kódolási szempont az egyes kérdéshalakzatok kategóriájába való tartozás volt, kiegészülve a magát a típust is meghatározó megválaszoltság kérdésével (Szikszainé Nagy 2008). A nem valódi kérdésekre így tipikusan legalább két kód került, azonban a határesetek, nehezen értékelhető kérdéstípusok miatt egy-egy kérdés több különböző kódot is kaphatott. A kódolás során tehát a következő strukturált rendszert alkalmaztam:

A) Valódi kérdések

B) Nem valódi kérdések

1. A kérdező és a címzett jelöltsége
  - a) aposztrofikus fikció
  - b) megidézett párbeszéd
  - c) önmegszólító kérdés
2. Alakzattípusok, megválaszoltság
  - a) értékelést kifejező, állító szerepű interrogáció
  - b) problémafelvető szerepű, dubitáció, nyitva hagyott
  - c) tanácskérő, nyitva hagyott: kommunikáció
  - d) megválaszolt, érvelő: szubjekció, raciocináció
  - e) beszélgetést imitáló megválaszolt kérdések: szermocináció
  - f) önvizsgálatra készítő kérdés
  - g) a beszédpartner véleményét megidéző kérdés
  - h) kérő kérdés

Emellett minden olyan szöveget, amelyben több kérdés szerepelt, külön kóddal láttam el az alapján is, hogy azonos kérdéstípusok halmozása vagy pedig különböző kérdéstípusok összekapcsolódása történt meg bennük. A több különböző kérdést tartalmazó szövegek természetesen mindkét kódot megkapták.

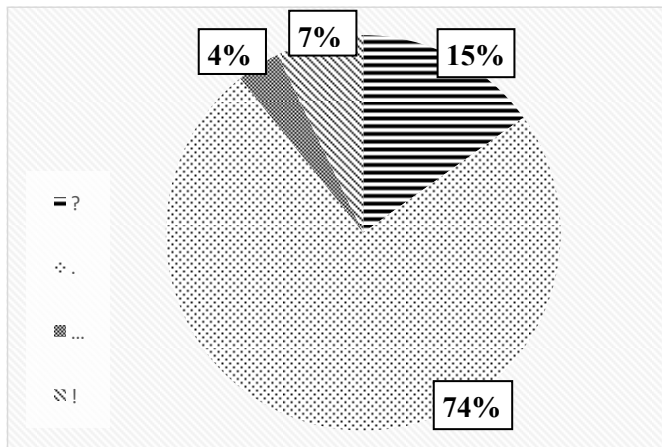
A teljes szöveg kódolása lehetővé tette a kategóriák teljes táranak kialakítását, azonban az egyes rész kérdések pontosításához még további konrollkódolásra van szükség. A kétes esetek eldöntése során, illetve az összetett közléshelyzet

miatt határesetet jelentő esetekben ugyanis több kódot is alkalmaztam, akár egy-egy kategórián belül is. A slamek hangzó anyagát is végighallgattam, és a problematikus esetek azonosítása, értelmezése során akár többször is meghallgattam a kérdéses szövegrészeket.

4. Eredmények: a kérdések a slam poetryban

4.1. A kérdések száma, gyakorisága, halmozódása a vizsgált korpuszban

Az alkorpusz anyagában összesen 687 kérdőjellel záródó egység található, ebből 12 a címként kiemelt részekben szerepel, vagyis valójában az adott slam első mondatának iméltése, azaz a 108 elhangzott slamszövegben 675 kérdés azonosítható. Az alkorpusz pusztán formai adatai azt mutatják, hogy a 687 kérdőjel mellett 3378 ponttal, 162 három ponttal és 326 felkiáltójellel zárt egység szerepel, azaz a lejegyzés során mondatként jelölt egységek 15%-át kérdésként azonosították (1. diagram). Ez az arány a kérdések előfordulásának olyan gyakoriságát jelenti, hogy minden 5,2 kijelentő mondatra jut egy kérdés. Figyelembe véve a slam poetry alapvetően monologikus, azaz egy-egy beszélőhöz köthető jellegét, ez a szám azt is jelzi, hogy a szövegek szerkesztettségében, retorizáltságában jelentős szerepük van a kérdéseknek.

1. diagram: Mondatzárási írásjelek aránya a slam alkorpuszban

A 108 szövegből 13-nak a nyitómondata kérdés, azaz a szövegek több mint 12%-a kérdéssel retorizáltan indul, ami szintén mutatja a kérdéseknek a műfajban betöltött meghatározó szerepét.

A kérdések eloszlását tekintve 108 szövegből csak 4-ben nem szerepel egyáltalán kérdés, illetve 10 olyan slamszöveg van az alkorpuszban, amelyben csak

egyetlen kérdés fordul elő. A maradék 94 szöveget tekintve ez a kérdések halmozódására nézve azt jelenti, hogy egy-egy 3 perces előadásban átlagosan 7 (7,074) kérdés fordul elő.

4.2. A kérdések típusai a slam szövegekben

A kérdések típusait a kódolás során kialakított kategóriák rendszerében mutatom be. Mivel a kódolás kategóriáinak végleges kialakítása a feldolgozással párhuzamosan történt, a felvett típusok rendszere előre is jelzi az anyagban előforduló kérdéseket. Az 1. számú táblázat mutatja a kódolási rendszert, és az első kódolási verzió eredményeit.

Kategória		Kódolt kérdések száma	
Valódi kérdések		43	
Nem valódi kérdések	A kérdező és a címzett jelöltsége	apoztrofikus fikció	141
		megidézett párbeszéd	104
		önmegszólító kérdés	92
	Alakzattípusok, megválaszoltság	értékelést kifejező, állító szerepű interrogáció	97
		problémafelvető szerepű, dubitáció, nyitva hagyott	202
		tanácskérő, nyitva hagyott: kommunikáció	114
		megválaszolt, érvelő: szubjekció, raciocináció	142
		beszélgetést imitáló megválaszolt kérdések: szermocináció	96
		önvizsgálatra késztető	87
		a beszédpartner véleményét megidéző	49
		kérő	37

1. táblázat: Kérdéstípusok a slam alkorpuszban

A 675 kérdés összesen tehát 1204 kódot kapott, ami azzal magyarázható, hogy a nem valódi kérdések egy része két szempont szerint is kapott kódot, illetve több kérdést átmeneti jelenségként, két, esetleg több kategóriába is besoroltam.

Az első, még pilot jellegű kódolási kísérlet tehát azt mutatja, hogy egyértelműen döntő többségben vannak a nem valódi kérdések, még akkor is, ha az előadások tüzetes elemzése rávilágít, hogy az egyidejű személyes jelenlét miatt a határ a két

kategória között nem mindig egyértelmű. A kérdező és a címzett jelöltségének nagy száma összhangban van azzal, hogy a slam poetry színpadán az előadók tipikusan többféle hangot szólaltatnak meg, ezek a jelzések pedig alkalmasak különböző beszédhelyzetek egyszerű megképzésére. A címzett megjelölése a beszédpartnerre utaló grammatikai elemmel, illetve vokatívusszal is történhet, a beszélőre való utalás pedig idézést valósít meg, egyes esetekben a közlő megnevezésével, más esetekben pedig csak egy tipikus szituáció megidézése révén.

Az alakzattípusokat tekintve a legmeghatározóbb a nyitva hagyott kérdések aránya, azon belül is a dubitáció jellegű kérdéseké, jelentős szerepet kapnak azonban a párbeszédyszerű közlést imitáló kérdések is. A kérdésalakzatok két típusa, az önvizsgálatra készítő, illetve az általam a kódolás folyamatában megkülönböztetett, a beszédpartner véleményét megidéző kérdések alkalmasak arra, hogy az egyetlen beszélői szerep ellenére párbeszédyszerű helyzetet hoznak létre.

A kódolásnak a kérdésalakzatok típusát tekintve meghatározó továbbgondolandó eredménye, hogy átmenetiségük, nehezen besorolható jellegük miatt a kérdések igen nagy része több kódot kapott. Ez a tényező eredményként rámutat a slam poetry közléshelyzetének összetettségére, ugyanis monologikusan performatív jellege sajátosan értékeli át a kérdésalakzatok besorolhatatlanságának, átlényegülésének problémáit (Szikszainé Nagy 2008, Pethő 2024). Emellett a nagyszámú többszörösen besorolt kérdés jelzi a kódok további átgondolásának, és a különböző átmeneti típusok külön kódokkal való ellátásának szükségességét is.

4.3. Valódi, a közönséghez forduló kérdések a slamban

A befogadás helyzetének egyidejűsége miatt „a műfaj fő jellemzője, hogy a jelenlét varázsát kínálja” (Vass 2012: 37). Ez a tényező lehetőséget adhat arra, hogy valódi kérdések, a közönséghez fordulva valóban tudakoló szerepű kérdések szerepeljenek a slamszövegekben. A slam poetry alapítóiként is számon tartott Smith és Kraynak a műfaj alappillérei között tartják számon azt a tényezőt is, hogy „a slam interaktív, visszajelzést vár a közönségtől, akit partnerként kezel” (2009: 26). A vokatívuszok alkorpuszbeli vizsgálata során azonban azt tapasztaltuk (Domonkosi–Kuna 2024), hogy az egyidejű személyes jelenlét ellenére igen kis arányban (2,31%) fordul elő a közönség vagy más jelenlévők megszólítása. Ez az eredmény vezetett ahhoz a kérdésfelvetéshez, hogy szerepelnek-e valódi, a közönséget megmozgató, azaz a közönség valós válaszára váró, illetve azt valóban kiváltó kérdések a vizsgált anyagban. A vokatívuszok szerepéhez hasonlóan a valódi kérések száma is meglehetősen alacsony: a 675 kérdésből összesen 43 tekinthető egyértelműen valódi kérdésnek (6,37%).

Mivel a slammerek megszólalása alapvetően monológként valósul meg, az elhangzó kérdéseket a közönség önmagában nem feltétlenül érzi válaszra készte-

tőnek. Azokban az esetekben, amikor a beszélő valós, aktív válaszra vár, a kérdés elhangzása ezért kiegészülhet a válaszra biztató felszólítással is:

- (1) *Mit gondolsz rólam?*
Kiabáld be háromra!
Egy, kettő, három.
(LS_Borsos_01³)

Ahogy a teljes előadás rögzített változata mutatja, még a felszólítás ellenére is kevés visszajelzés érkezik, mivel összetett, kiegészítendő kérdéstről van szó. Könnyebb a közönség reakciójára építeni az eldöntendő vagy választást kínáló kérdésekkel, mint amilyen Tasi Manó slamjében a nyitó kérdés, amely arra vonatkozik, hogy honnan olvassa fel a szövegét, melyik szövegét adja elő:

- (2) *Válasszatok: telefon vagy füzet?*
{Füzet!}
(LS_Tasi_01)

Szintén a közönség válaszára, mozgósítására épülő valódi kérdésként értelmezhető Mészáros Péter egyik előadásának zárása. A szöveg kifejtetten utal a kérdés és a válasz aktusára, a slamje elején és végén is, mintegy keretbe foglalva azt:

- (3) *A szöveg végén fel fogok tenni egy kérdést, és ha úgy érzed, a válaszod igen, szeretném, ha dobognál a lábaiddal. Benne vagy? [...]*
A történet végén szeretnék tőled kérdezni valamit, és dobogj, ha igen a válaszod.
Te hallasz?
(LS_Meszaros_02)

Horváth Kristóf Színész Bob *Szabad* című slamje az egyik olyan kivételes szöveg a korpuszban, amely alapvetően a közönség megmozgatására, a nézők bekiabált válaszaira építi hatását. A kérdések valódiak, a szöveg felépítettsége azonban azt eredményezi, hogy az interaktivitással együtt valójában nem tudakoló, hanem elgondolkodtató szerephez jutnak a kérdésfeltevések. Az interaktivitás nagy foka ellenére olyan szituációt alakít ki a slammer, hogy a nézők az általa várt válaszokat adják, ugyanis fellépése kezdő szakaszában megtanítja a közönséget, hogy melyik kézjelre milyen bekiabálással reagáljanak. A slam bevezető szakaszában megtörténik a közönség „betanítása” a válaszokra, a kérdések az előadásnak ebben a szakaszában a valódi és a megidézett kérdések kategóriája

---

³ Az egyes slamszövegekre a korpuszpépítés során használt azonosító jelükkel hivatkozom.

közötti műveletet valósítanak meg. A közönség ugyanis egyrészt aktív részese a párbeszédnek, másrészt azonban alapvetően egy fiktív helyzet megvalósításában vesz részt: az előadó ugyanis többek között eljátssza, mintha bekopogna valakihez, és a közönség *szabad* válasza engedné be.

Az előadás utolsó szakaszában azonban a slammer abbahagyja a közönség válaszainak kézjelekkel való irányítását, viszont a már megteremtett interaktív helyzet mégis bekiabált válaszokat eredményez. A slamnek ez az egysége provokatív jellegűvé válik, ugyanis olyan kérdéseket fogalmaz meg az előadó, amelyekre az addig begyakorolt *szabad* válasz igen megosztó, illetve akár társadalmilag nem elfogadható feleletet jelent. A dubitációszerű kérdések általi megszólítottóság, a helyzetből adódó valódi kérdező erő így elgondolkodtató hatást eredményez. A slamnek a magára az előadásra reflektáló kérdése pedig szintén valódi kérdésként, a közönséghez fordulva zárja le az előadást:

(4) *Bízni ezekben...?*

Kussolni?

Nagyitól az ötezrest elfogadni?

Kismacsokát megmikrózni?

Drótkordonba gabalyodott vak rasszistát kigubancolni?

Kis helyen is elfér sok jó takony, a Youtube-ra feltöltött nyomorultakon röhögni?

Nem is kell hozzá vádirat, kiirtani a nácikat?

Reméltem, hogy nem kell mondani, de akkor akárkit kiirtani?

Befejezni ezt az egészet csak azért, hogy ne fussak ki az időből?

(LS_Horvath_03)

Sajátos, a slamkorporusz anyagában egyszer előforduló megoldás, hogy az előadó – hasonló módon tanítva be a hallgatóságot – kérdést, nem pedig választ ad a közönség szájába. Szegedi Fanni *Amikor felemelem a kezem* kezdetű előadásában az *És akkor mi van?* lekicsinylést kifejező, értékelő jellegű kérdést ismételteti a hallgatósággal, és így retorizált párbeszédet hoz létre. Bár ezt a kérdést az interaktív jelleg miatt a valódi kérdések között is kódoltam, emellett értékelő jellegük miatt megkapták az interrogáció kódját is, mivel egy hétköznapi párbeszédekben is gyakran alkalmazott nem valódi kérdésre épülnek. A slamból kiemelt szövegrészben (5) további kommunikatív játékot teremt a kérdés műveletével az, hogy az interogációs jelleg ellenére az utolsó idézett kérdésre válaszol is az előadó:

(5) *Kockafejű kisgyerekes mesecsatornák.*

{És akkor mi van?}

Rózsaszín, napocska, kezeslábas anorák.

{És akkor mi van?}

Diákkedvezmény a buszon és az állatkertben.

{És akkor mi van?}

Még számomra is egy hely szabadon áll az Anker'tben.

{És akkor mi van?}

Feladatom.

A valódi kérdések és a beszélő által megválaszolt kérdések kategóriája a performatív, interaktív térben a közönség viselkedése révén is összemosódhat. Az előadó által önmagának feltett, meg is válaszolt kérdésre érkező válasz, reakció az aktívan részt vevő közönségtől is. Gábor Tamás *Indiana* egyik szövegének (6) zárlatára bekiabálás, a tetszésnyilvánítást ellenvéleményként megvalósító válasz érkezik:

(6) *Egyszer tetszem, egyszer nem.*

Tetszem? Tetszem? Nem tetszem. Bekiabálás: DE!!!

(LS_Gabor_02)

Egyedi, a slam monologikus megvalósulásától eltérő megoldás Irlanda Máté és Pion István páros előadása, amelyben egy valódi kérdéseket alkalmazó dialógus jön létre:

(7) *Na, nem mondod, hogy mit kívánsz?*

Verseket kívánok!

Verseket kívánok... Minek?

Mit minek?

Minek kívánnál verseket? Ugyan!

Ugyan!

Ma már nincsenek is igazi költők.

De slammerek vannak!

Slammerek?

Fúj!

Na de te mit kívánsz?

Én verseket kívánok, hagyományt és modernséget egyben!

(LS_Simon-Pion_01)

4.3. A színre vitt, párhuzamos diskurzusok kérdései

A slam műfaja a líraisághoz közelítő sajátosságai miatt került be a lírakorpusz anyagába. A lírában tipikusan megteremtődő aposztrófikus helyzet (Culler 2000), azaz a valakihez való beszélés fikciója a vizsgált slamszövegekben is jellemzőnek látszik. Az aposztrófikus fikció kódjával jelölt szövegrészekben jellemzően megjelenítődik a címzett. A címzett jelöltségének megvalósulását a lírai helyzet megteremtésén kívül az is magyarázza, hogy a slam performatív jellegéből adódóan az

előadók tipikusan többféle hangot szólaltatnak meg, a címzett jelölése pedig különböző beszédhelyzetek konstruálását teszi lehetővé. A címzett megjelölése a beszédpartnerre utaló grammatikai elemmel, illetve vokatívussal is történhet (a slam vokatívuszainak részletes elemzését l. Domonkosi–Kuna 2024). A kérdéseknek az aposztrófikus fikció megteremtésében játszott szerepét kódolva a vokatívussal jelölt helyzeteket (8), illetve a címzettet csak az egyes szám második személyű formákkal kijelölő kérdéseket (9) is figyelembe vettem:

(8) *Hova tűntél, hol bujkálsz, kedvesem?* (LS_Meleticsy_02)

(9) *Én indulok, és te velem jössz?* (LS_Gyenge_02)

Az aposztrófikus fikció kódjával ellátott kérdések igen sok esetben nem kaptak a kérdéshalakra utaló kódot, ugyanis alapvetően valódi kérdések, csupán a nem fiktív közléshelyzetben való alkalmazásuk teszi őket sajátos szerepűvé.

A slam monológjaiban megszólaló hangok sokaságához az elemzés tanúsága szerint a megidézett párbeszéd kérdései is hozzájárulnak. Ebben a kategóriában azokat a kérdéseket kódoltam, amikor alapvetően egy másik, eltérő beszélői hang beemelése révén idéződik meg egy párbeszéd. A megidézett beszélőre való utalás idézést valósít meg (vö. Csontos 2016), ami egyes esetekben a kérdező megnevezésével történik meg, a megszólaltatásban is érzékelhetővé tett különböző beszélők jelölésére pedig a szöveg lejegyzői egyes esetekben idézőjelet is alkalmaztak:

(10) *„Nem te vagy a vicces gyerek a Facebookról?” – trafikos lány.*

(LS_Baranyai_01)

A párbeszéd megidézése, más hangok beemelése emellett történhet olyan módon is, hogy tipikus közléshelyzetekhez kapcsolható fordulatokat alkalmaz az előadó egy-egy szituáció előhívására, ahogyan a (11) kérdésnek a gyorséttermi rendelés forgatókönyvét aktiváló kifejezésével is:

(11) *Ketchup, mustár, majonézt kérsz hozzá?*

(LS_Barany_01)

A megszólaló hangok idézett jellegének sajátos jelölése Gyenge Veroninnak a nyelvjárási beszédmódot problematizáló szövegében úgy valósul meg, hogy a beszédmód eltér a szöveg többi részétől a nem köznyelvi formák megszólaltatása révén:

(12) *Há' mi ez, [vízmírtík]?*

Csak nem vagy te [gépízmérvnök]?

(LS_Gyenge_01)

A megidézett párbeszédnek fontos szerepet játszanak a slam dinamikus közlés-módjában, az eltérő szereplők megszólalását az előadók jellemzően a hangjukkal, előadásmódjukkal is igyekeznek megjeleníteni.

4.5. Kérdéshalakzatok a slamszövegekben

A slam közléshelyzete olyan retorikai szituáció, amelyben egy beszélő egy jelen lévő, de válaszadásra csak korlátozottan képes csoporthoz szól. A kódolás eredményei alapján a nyitva hagyott, dubitációszerű kérdések a legmeghatározóbb kérdésfajtának számítanak az anyagban. Ezek a kérdések azáltal, hogy tűnődést jeleznek, problémafelvető, elgondolkodtató szerepűek, miként az Irlanda Máté slamjéből kiemelt példa is jelzi:

- (13) *De mégis, hol a határ előítélet-mentesség és hülyeség között?*
(LS_Irlanda_01)

A halmozott dubitáció a (14) példában a feltett kérdések abszurd, megválaszolhatatlan jellegét sugallja:

- (14) *Szilvás gombóc, hogy az hogy lehet krumpliból?
Meg hogy egy nyeszlett, szerencsétlen kismadarat miért hívunk
bölömbikának?
Lyukas zászló, tiszta ruha, meg a magyarok istene, hogy mondhatom-e
valamire, hogy kész?
Meg hogy hogyan lehet egy feldarabolt ország még csonkán is egész.
És hogy fonódhat össze egy villamos?*
(LS_Elo_02)

A tépelődést, bizonytalanságot kifejező kérdések akkor sorolhatók a kommunikáció kategóriájába (Sziksainé Nagy 2008: 241–263), ha a címzetthez fordulva a kérdező cselekvésére vonatkoznak, azaz a tanácskérés aktusát valósítják meg. Mivel a slam előadásaiban tipikusan személyes hangvételt jelenítődik meg egy-egy kérdéskör, az ilyen kérdéshalakzatok is nagy számban fordulnak elő. Az ilyen jellegű kérdésekre példa Mészáros Péter több cselekvési lehetőséget felvillantó szövegrészlete:

- (15) *Vagy adjak a formalításra, és pusztítsak el egy amerikai nagyvárost?
Vagy csak maradjak itt a termoszférában, és engedjem, hogy nukleáris
csemegével etessen az ellenem összefogott világ?*
(LS_Meszáros_01)

A nyitva hagyott kérdések mellett jellemző a saját kérdés megválaszolása is. A monologikus közlésben a kérdés–feleletre osztott közlésmód, a szubjekció alakzatát megvalósítva a véleménykifejtés, az érvelés eszköze lehet:

(16) *A 200 forintos pizza? Az baszd meg az évszázad találmánya.*
(LS_Imre_01)

A kérdés–felelet ellentétére épülő, a kérő szubjekció alakzatának megoldását mutató közlések halmozása tapasztalható a (17) szövegrészben:

(17) *Bármikor behányhatok? Hát majd csuklyával előre veszem fel a pulcsim.
Nincs több csoki? Rábasztál, tejallergiám van, amúgy sem ehetek.
Kávé se? Alszom többet.
A fülzúgástól nem tudok aludni?
Hát, erre még nem találtam ki semmit, de akkor is, baszd meg, Meniére.*
(LS_Baranyai_01)

A saját kérdést véleményt kifejtő módon, érvelően megválaszoló, hagyományon raciocinációnak is nevezett kérdésalakzatok is jellemzőnek számítanak az alkorpusz adatai alapján:

(18) *De mi is az a szerelem? Egy hollywoodi vallás, mely azt tanítja, ha nem vagy szerelmes, nem is élsz, de én élek, baszd meg.*
(LS_Szen_02)

A kérdések megválaszolása hosszabb szövegrészekben is végigvonulhat párbeszédimitációként a szermocináció alakzatát valósítva meg, miként azt a kérdések összekapcsolódásánál elemzett (23) példában kibontakozó dialógus is illusztrálja.

A retorikai kérdések meghatározó típusa az interrogáció, amely egyértelműen állítás értékű. A kérdésbe csomagolt értékelések általában meggyőzőek, ugyanis erősebb hatást váltanak ki, mint kérdezés nélküli megfelelőik. A (19) példában az előadó határozott véleményeként jelenik meg interrogáció a vonatjegyvásárlással kapcsolatban:

(19) *De minek jegy, ha úgylis késünk? Csak a MÁV a hibás megint.*
(LS_Dekany_02)

Az interrogáció tipikus megformálását egy ellentétbe építve válik hatásossá a (20) kérdés:

(20) *Hát ki ne akarna jobb magyar lenni?
Hát ki akarna így jobb magyar lenni?*
(LS_Dekany_02)

A Szikszainé Nagy Irma által önvizsgálatra készítőnek nevezett kérdéseket, amelyekben a kérdés és a szövegfolytatás közé odagondolandó a befogadó feltételezett válasza (2008: 66), szintén kódoltam. Ezekben az esetekben a kérdés után a szöveg jellemzően úgy folytatódik, mintha a kérdező választ kapott volna a kérdésére. Ez a helyzet tipikusan eldöntendő kérdések után valósul meg, a szövegfolytatás pedig kikövetkeztethetővé teszi a választ, ahogyan ez a (21) példában is tapasztalható:

(21) *Emlékszel az első csókodra?
Ott, vele.*
(LS_Barany_02)

A hagyományosan megkülönböztetett kérdéshalakzatok mellett kódoltam egy olyan kérdéstípust is, amely az előadó monológjába úgy építi bele a beszédpartner közlését, hogy az ismétlésszerűen visszakérdez rá, és így a slam befogadói következtetni tudnak a másik fél megszólalására, ahogyan a (22) példa kérdéseiből is:

(22) *Nem érdekel, nem haragszom.
Majd a reggeli C-vitaminomhoz hozzácsapok egy Xanax-ot.
Igen? Te vagy a megértő?*
(LS_Tolnai_02)

A slam retorikai helyzethez közel álló beszédhelyzete is szerepet játszik abban, hogy a kérdéshalakzatok nagy számban vannak jelen dialogikussá téve az előadók monológjait.

4.6. Kérdések kapcsolódása, alakzattársulások

Amint az adatok jelzik, az egyes slamszövegekben a kérdések gyakran halmozva, társulva fordulnak elő. A 108 slamszövegből ugyanis 94-ben (87%) több kérdés is szerepel, az egy előadásban előforduló kérdések átlagos száma 7. A 108 szövegből 63-ra került olyan kód, hogy több különböző kérdéstípus szerepel benne, 42 kapott az azonos kérdéstípusok halmozására utaló kódot, 30 szöveg pedig mind a két kódot megkapta. Ezek a számarányok már tüzetesebb elemzés nélkül is jelzik azt, hogy a kérdéshalakzatoknak milyen összjátéka és összetett szerepei nyilvánulhatnak meg egy-egy slamelőadásban is.

A kérdések halmozása, egymásutánisága azért illeszkedik a slam specifikus közlésmódjához, mert alkalmas összetett közléshelyzetek kidolgozására, a megszólaló hangok és érvényesített nézőpontok váltogatására. André Ferenc szövege például (23) egy tanácsalanságot kifejező dubitációval indul, majd a következő szintén tanácsalannak tűnő kérdés nem marad nyitva, hanem hosszú, részletező, a slam nyelvi leleményességét, a hangzásra épülő nyelvi játék lehetőségeit is mutató válasz követi:

(23) *Most mi a francot mondjak?*

Hogy mennyi az élet úgy igazán?

Sör, habcsóknyi körmondatok csak, egy félpercnyi köménymagány.

A kormozottan kátrányos helyzetű délutánokon felcsikorduló nemzeti dohányinger. (LS_André_01)

Ez a példa tehát alakzattársulásnak (Szikszainé Nagy 2008) tekinthető, mivel a szövegjelentést különböző kérdéstípusok összetett kapcsolódása alakítja. Tipikus kérdéssor megvalósulása Csider István Zoltán *Mi a slam?* című előadása, amelyben szeremocinációszerűen kibontva a slam jelenségének és önmagának a bemutatása egyaránt didaktikus, kérdés–felelet formájában történik meg. Összhangban a slam műfajának önreflektív jellegével, a saját beszélői pozíció problematizálásával, az előadásban utalás is történik a szöveg kérdés–felelet jellegére:

(24) *A slam az új punk.*

Akkor tehát Simon Marci az új Johnny Rotten? Nem.

Az új Johnny Rotten, az mondjuk a Színész Bob.

A Simon Marci sokkal inkább a Nick Cave, csak a közös szám Kylie Minogue-gal még hátravan.

Kérdezz, felelek mindenre.

Ki írta a Miatyánkot?

Az enyémet Babits Mihály. A tiédet ki írta?

Igaz, hogy egyszer azért nem dugtál meg egy lányt, mert a könyvespolca tele volt Martha Taylor és Lőrincz L. László regényekkel?

Igaz.

Teregetés közben tényleg Balázs Show-t nézel az internetről?

Igen.

Ki vagy te?

Cs. P. vagyok.

A Beat tanúja vagyok.

Nagyapa lesöpört padlása vagyok.

Az elemzés alapján a kérdések kapcsolódása, egymásba fonódása meghatározó jellemzője a slamelőadásoknak. A kutatás folytatásának egyik meghatározó kérdése az lehet, hogy hogyan, milyen szövegépítő szereppel kapcsolódnak az előadásokban a felismert kérdések, kérdéstípusok.

5. Összegzés: a kérdések szerepe és a slam poetry közlésmódja

A slam alkorpusz kérdései az elemzés alapján meghatározó módon vesznek részt a párbeszédszerűség, az előadott jelleg, a közvetlenség megalkotásában. A műfaj személyes jelenlétre épülő jellege ellenére a valódi, a közönség választát kívátni kívánó kérdések viszonylag kisebb arányban szerepelnek a szövegekben. Az előadó egyszemélyes színpadi jelenléte azonban tipikusan többféle hang megszólaltatása, többféle beszélői pozíció megalkotása révén valósul meg.

A slam poetry kommunikációs szituációja alapvetően monologikus, azonban a közönség előtt, élőben születnek és alakulnak a szövegek, így a kérdés számos különböző szerepe mutatkozhat meg. A slam közléshelyzetében a kérdések mindig a közönség bevonódását célozzák, azonban csak részben teszik ezt közvetlen, valódi kérdések révén. A visszajelzés lehetősége ellenére a kérdések nagyobb részének célja nem megtudni valamilyen információt, megismerni valamilyen véleményt, hanem minél hatásosabban, elevenebb módon közölni az információkat, és minél meggyőzőbben bemutatni a különböző véleményeket.

A tanulmányban bemutatott kutatás összességében igazolta, hogy a slam interaktivitásra, figyelemfelhívásra összpontosító műfajában a kérdezés aktusának, a kérdés különböző típusainak lényegi szerepe van. A slam összetett közléshelyzete és a kérdések típusainak összefüggései azonban további kutatásokat igényelnek. Az elvégzett kutatási folyamat előkészítette a kontrollkódolás, illetve a kódok finomításának lehetőségét. A kódolás eredményi felhívták a figyelmet arra, hogy nagyon sok átmeneti, nehezen besorolható kérdés szerepel a vizsgált anyagban. A slam sajátos performatív jellegéből adódóan a kérdéstípusok átmeneti jellege meghatározónak tűnik ebben a műfajban, ezért a további feldolgozás során a kódolás újragondolására elsősorban ebből a szempontból lesz szükség. Emellett a kódok tipikus együttljárásainak szisztematikus vizsgálata is további fontos tanulságokkal járhat a slam közlésmódjának leírásában.

Irodalomjegyzék

- Adamik T. 1987. A C. Herenniusnak ajánlott rétorika alapkérdései. Bevezetés. In: Cornificius: *Rhetorica ad C. Herennium*. Latinul és magyarul. (Ford. Adamik T.) Görög és latin írók sorozat. Budapest: Akadémiai Kiadó, 5–66.

- Boronkai D. 2008. *A dialógus szövegtani jellemzői drámai művek és beszélt nyelvi társalgások alapján*. Doktori értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola.
- Culler, J. 2000 [1977, 1981]. Aposztrophé. *Helikon* 46. 370–389.
- Csontos N. 2016. Az idézés mint újrakonstruálás. *Jelentés és Nyelvhasználat* 3. 1–19.
- Domonkosi Á.–Kuna Á. 2024. Feleim, bébi, édes Hazám: A vokatívusz típusai és szerepei a lírai közléshelyzetekben. In: Kulcsár-Szabó Z.–Simon G.–Tátrai Sz. (szerk.): *Személyjelölés és poétika*. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 179–201.
- Domonkosi Á.–Kuna Á.–Simon G.–Tátrai Sz.–Tolcsvai Nagy G. 2018. Poétikai mintázatok korpuszalapú kognitív stilisztikai kutatása. A Stíluskutató csoport kutatási terve. In: Domonkosi Á.–Simon G. (szerk.): *Nyelv, poétika, kogníció. Elmélet és módszer a poétikai kutatásban*. Eger: Líceum Kiadó, 211–222.
- Horváth P.–Simon G.–Tátrai Sz. 2022. Annotation of person marking constructions in the Corpus of Hungarian Lyrical Poetry: Principles and practices. *Studia Linguistica Hungarica* 34. 22–37.
- Kiefer F. 1983. A kérdő mondatok pragmatikájáról és szemantikájáról. In: Rácz E.–Szatmári I. (szerk.): *Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből*. Budapest: Tankönyvkiadó, 203–230.
- Kocsány P. 1997. A retorikus kérdés. In: Péntek J. (szerk.): *Szöveg és stílus*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitara Clujeana, 250–258.
- Kuckartz, U.–Rädiker, S. 2019. *Analyzing qualitative data with MAXQDA. Text, audio, and video*. Cham: Springer.
- Kuna Á. 2016. Az orvosi recept mint szövegtípus a 16–17. században. A szövegtípus kognitív megközelítési lehetőségei 1. rész. *Magyar Nyelv* 112. 385–400.
- Kuna Á.–Simon G. 2017. Műfaj, szövegtípus, szövegfajta. Nézőpontok, kategóriák, modellek a szövegnyelvészeti kutatásban (Bevezetés). *Magyar Nyelv* 113. 257–275.
- Lausberg, H. 1960. *Handbuch der literarischen Rhetorik*. München: Hueber.
- Mészáros M. 2020. A slam poetry mint műfaj és/vagy médium. *Partitúra* 2. 77–88.
- Pethő J. 2024. A kérdéshalakzatok a Krúdy-próza stíluszervezetében. *Officina Textologica* 24. (Jelen kötetben.)
- Pseudo-Longinus 1965. *A fenségről*. Görögül és magyarul. (Ford. Nagy F.) Görög és latin írók sorozat. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Quintilianus, M. F. 2008. *Szónoklattan*. Adamik T. (szerk.) (Ford. Adamik T.–Csehy Z.–Gonda A.–Kopoczky R.–Krupp J.–Polgár A.–Simon L. Z.–Tordai É.) Pozsony: Kalligram Kiadó.
- Simon G. 2015. Megszólalás és megszólítás – az interszubsztitív mintázatai a lírai diskurzusokban. In: Bódog A.–Csatár P.–Németh T. E.–Vecsey Z. (szerk.):

- Használat és hatás: újabb eredmények a magyarországi pragmatikai kutatásokban.* Budapest: Loisir Könyvkiadó, 35–66.
- Smith, M. K.–Kraynak, J. 2009. *Take the Mic – The Art of Performance Poetry, Slam and the Spoken Word.* Naperville, Illinois: Sourcebooks, Inc.
- Sólyom R. 2022. A slammer bölcsészszemmel: kérdőíves felmérés egyetemisták körében két slam poetry szövegről. *Tempevölgy: kultúra, művészet, tudomány* 3. 92–104.
- Sólyom R.–Pap A. 2021. Magyar költők megidézése. Két slam poetry szöveg empirikus vizsgálatának tanulságai. In: Laczkó K.–Tátrai Sz. (szerk.): *Líra, poétika, diskurzus.* Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 273–292.
- Steen, G. 2011. Genre between the humanities and the sciences. In: Callies, M.–Keller, W. R.–Lohöfer, A. (eds.): *Bi-directionality in the cognitive sciences.* Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 21–41.
- Szabó G. Z.–Szörényi L. 1988. *Kis magyar retorika. Bevezetés az irodalmi retorikába.* Budapest: Tankönyvkiadó.
- Szikszaíné Nagy I. 2008. *A kérdéshalakzatok retorikája és stilisztikája.* Akadémiai nagydoktori értekezés. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Szikszaíné Nagy I. 2016. *Költészet és játék. A játékosság stíluselehetőségei a magyar költészetben.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Szikszaíné Nagy I. 2021. *Intertextuális tükrök. Összehasonlító stíluselemzések.* Budapest: Kalligram Kiadó.
- Tátrai Sz. 2018. Az aposztrófikus fikció és a közös figyelem működése a dalszövegekben – társas kognitív megközelítés. In: Domonkosi Á.–Simon G. (szerk.): *Nyelv, poétika, kogníció. Elmélet és módszer a poétikai kutatásban.* Eger: Líceum Kiadó, 65–78.
- Tolcsvai Nagy G. 2006. A szövegtipológia megalapozása kognitív nyelvészeti keretben. In: Tolcsvai Nagy G. (szerk.): *Szöveg és szövegtípus. Szövegtipológiai tanulmányok.* Budapest: Tinta Könyvkiadó, 64–90.
- Vass N. 2012. Kis hazai slamtörténet, avagy a text-tusák kontextusa. *Szépirodalmi Figyelő* 6. 36–51.
- Závada P. 2014. A slam poetry performativitása. *Theatron* 13/2. 32–67.

Internetes források

W1=Ónodi-Szabó L. 2014. *Vers vagy dráma? A slam poetry vagy „villámköltészet” Magyarországon.*

<https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/muveszetek/vers-vagy-drama-a-slam-poetry-vagy-villamkolteszet-magyarorszagon>

W2=Slam Poetry Magyarország. A magyar slam poetry műfaj országos YouTube-csatornája. <https://www.youtube.com/@slampoetrymagyarorsz>

The Role of Questions and Interrogative Figures in Slam Poetry

The study aims to investigate the significance of questions and interrogative figures in slam poetry. By analyzing the subcorpus of slam poetry texts taken from the Corpus of Hungarian Lyrical Poetry, we explore how these linguistic elements contribute to the genre. The premise is that understanding slam poetry necessitates examining its use of questions and interrogative forms. The frequency characteristics of different types of interrogative figures within the slam poetry subcorpus are presented. Additionally, potential roles of question types and interrogative figures in slam poetry are elucidated through a close analysis of text passages.